

ÜLIÕPILASLEHT

EESTI ÜLIÕPILASKONNA HÄALEKANDJA

TOIMETUS:

PEATOIMETAJA: **AUG. OINAS**. TOIMETUSE SEKRETÄÄR: **GUSTAV SAAR,**
ADELE JÜRGENS, E. KÖSTNER.

Akadeemilise töö algul.

Ajaratta veeredes saand kevadest suvi, suvest sügis ja jälle kihab ja sumiseb vana Tartu akadeemilisest noorusest. Hoides kõrgel optimismi karikat, kuhu pole pisardund pessimismi, ega elu-sompa, astuvad noored üle Akadeemia läve. Nad pole veel eksind teaduse keerdkäikudesse, sellepärast suhtumine nendega kerge ja iseenesest taibatav, ehk nagu tähendas üks lugupeet õpetaja, „tummadest Ülikooliseinadest pole suutnud õhkuda veel seda needust,“ mis tasandab soon-tes rõkkava vere tukse, teiste-sõnadega, pole veel rutineerit spetsiaalsusse süübumisega.

Meie eelkäijate-põlve vaotas kumargile ajaloo raudratas, nüüd vaid oleme taotlend iseseisvuse, eesti esimese ülikooli, oleme leidnud tunnustuse välismaade kaasvõitlejailt ja saabumas piirjooned isetegevuseks, üliõpilaskunna põhiseadusena just nüüd aga puunduvad meil küllalt kandvad ja tegevusele õhutavad ideed, kaugelt mitte sellelgi määral, kui eelkäijail enne iseseisvuse päevi. Mida suuremaks kasvand me arv, seda lamedamaks kogu me eneseavaldus ja teravamaks rahulolemattus meiega: Ülikoolis töötab mustasajalisi õpejõude ja üliõpilaskund suigub, väljaarvat mõned üksikud rühmitused. Oleme nagu pimedast toast sattund äkki heredasse valgusesse ja kaotand nägemise. Kas muutub see pea? Loodame! Tuha all hõõgub midagi, kuid lausa küdevaks tuleks näib seni vähe hapniku.

Nii ei või see kesta, peab ja tuleb revideerimisele võtta kogu me eneseteostus; enne-muud on vaja normatiivset tahet ja hoogu. Selleks tervit ja jõudu!

Toimetus.

SISU: Toimetuselt. Leo K.: Üliõpilaskonnast kui tervikust jne. Tudengkunna päevamured; Elfelt: Kirjandustik elamistunne; Üliõpilaskonnamisest Latvias; V. Kurrik: Poliitikast; V. K.: Uus kaubanduse kõrgem õpeasutus Eestisse! H. Evert: Üliõpilaste karskusselts. Akadeemiline kroonika j. t.

Hind 25 mk.

Üliõpilaskonnast kui tervikust.

Meie üliõpilase ja ühtlasi üliõpilasorganisatsiooni ajalugu ei kujuta enesest mitte lühikest ajajärku, vaid piirab poolesaja pikkuse aastate rea, millede kestvusel sündind paljugi: üle elatud rida vaimlisi murranguid ja jõutud mõndakümnet Eesti soost üliõpilast ühendavast E. Üliõpilaste Seltsist, praeguse tuhandeid akadeemia kodanikke koondava Eesti üliõpilaskonnani.

Läinud aastaga on üliõpilaskond uue otsustava sammu lähemale saanud sellele suurele aatele, mis nii kaua teostamist ootand — lähemale Eesti üliõpilaskonna, kui terviku mõttele. Mõödud kevadel võeti Riigikogu hariduskomisjonis lõpuliselt vastu ülikooli põhiseadus ühes paragraafega, mis lähemalt määravad üliõpilaskonna organiseerimise põhilised ja üldprintsiibid. Need punktid vastavad pea täiesti neile põhimõtetele, mida läinud Ü. Ed. alustena, väljatöötatud üliõpilaskonna põhiseaduses; ettenäind ja mis annavad laialdased võimalused üliõpilaskonna isetegevuseks. Kuigi veel käesoleva aasta algul tuli ägedamat võitlust pidada nende põhimõtete pärast, kuni üliõpilaskonna I-se referendumini, leidis siiski praegune Ü. Ed. oma eelkäijate tööle täielise poolehoidu referendumi tagajärgede näol.

Üksikud üliõpilaskonnast, kes soovisid ajada meie üliõpilaste hulka kaheks, milledest ühed pidid kujutama seda „nooblimat“ — organiseeritud üliõpilaskonda, kuna suurem osa oleks pidand jääma täiesti kõrvale sarnasest „ühisest Eesti üliõpilaskonnast“, moodustades mingi massi „metsikuid“, pole leidnud oma kavatsuste läbiviimiseks tarvilist poolehoidu. See jaotus oleks omakorda toonud alatise hõõrumise nende kahe grupi vahel, kutsudes esile meie rahva noores intelligentsis juba varakult asjatut võitlust ja üksteise halvakspanu. Õnnelikult on see hädaoht üliõpilask. mõtlevala osa poolt õigel ajal kõrvaldet.

Kuigi Riigikogu Ülikooli seadust veel pole arutand, ei ole põhjust arvamiseks, et ta seda tehes, astuks vastupidisele seisukohale hariduskomisjonist ja mingisuguseid suuremaid muutusi neis punktis ülikooli põhikirjas teeks, mis käsivad üliõpilaskonda.

Seega võime häämeelega tänavu seista fakti ees, et meie üliõpilask. kui tervikule on pandud seaduslik alus. Ühesõnaga, on loodud kindlad piirid, antud teatavad sihtjooned ja võimalused, missugustes saab liikuma üliõpilaskonna arenemine lähemas ja kaugemas tulevikus.

Ja see ei ole mitte vähese tähtsusega! Üliõpilaskond teab nüüd, missugused seaduslikud

alused on isetegevuseks, kus ja mis ulatuses võib iga üksik üliõpilane kaasa töötada ses ühises suures peres; samuti kui igal võimalik enesele pilti luua sest, missuguses ulatuses temal õigus tööd nõuda neilt, keda pandud teatud ajaks otsekohe saatma täide ühiselt ülesäetud põhimõteteid.

Kuid lähemal vaatlusel peame siiski veenduma, et see mis kättesaadud, on alles üksikülge ja kindlasti vähem külge, sellest, mis tarvis, et sünniks tegelikult see suur tervik, mida kutsume Eesti üliõpilaskonnaks. Sest ametliku aluse panemisega oleme loonud küll kesta, millesse soovime teatavaks ajaks paigutada oma üliõpilaskonda, kuna see aga veel sugugi oletada ei luba, et see üliõpilaskond seega ka iseneses vaimliselt ühtlase tervikuna olemas oleks. Ja kahjuks peame alla kriipsutama fakti: praegu veel puudub üliõpilask. kui tervik täiesti. See on, üliõpilaskond, mille iga liige üksikult tunneb neid kohustusi, mida paneb temale kuuluvus ühisesse perre; mille iga liige ühtlasi tunneb ka neid sihte mida omab see tervik ehk mille liikmed looks omalt poolt üksikult ehk gruppina uusi sihtjooni, juhtumisel kui jõudnud tundmisele, et vanad ei kõlba ehk ei vasta elu tulisemate tarvetele.

Muidugi, ei saa säada siin ülesse nõuet, et kõik üliõpilaskonna liikmed oleks ühevõrdselt veendud neist sihtest ehk suudaks elada ühesuguse intensiivsusega kaasa kõigile terviku rõõmudele ja kurbustele. Ei! Sugugi mitte! Sarnane nõue oleks täiesti utopia, ehk küll ka kõige ideaalsem utopia üliõpilaskonna suhtes. Kõik, ilma eranditeta ei suuda siiski kunagi sarnasele seisukorrale ja see pole tarvilikki. Kuid tegelikult peab seisukord hädatarvilikult sarnaseks kujunema, et kõige vähemalt enamus ülikoolis õppivaist tunneks lähemalt kaasa üliõpilaskonnale — elaks kaasa temaga. Ja see viimane nõue on juba täiesti eluline ja selle saavutamine on üks kõige esimestest ülesannetest, mida peab saavutama juba lähemad aastad.

Käesoleval ajal oleme sellest veel kaugel! Terves meie mitmetuhandelises üliõpilasperes on ainult mõned sajad, kes elava huviga jälgivad üliõpilask. kui terviku mõtte arenemist ja tema praeguse keskkorralduse püüdeid ning tegevust. Suur hulk seisab täiesti kõrval ühenduses olevaist küsimusist. Sarnane seisukord ei ole loomulik ja on tingitud vaid üliõpilaskonna noorusest, traditsioonide puudusest ja suure hulga üliõpilaste arusaamise vähesusest oma ülesannetest ülikoolis, mis ka nõuab kõige kiiremaid samme kõigilt, kes seisukorda tõsiselt

hindavad, selleks, et juba lähemad aastad järjekindlalt parandust tooks.

Meie praegune seisukord, omariiklus ja sest tingitud olukorrad nõuavad üliõpilasilt hoopis erisugust isetegevust, omaalgatust, mõtteilma ja vaateid, kui nõudis seda enne ja sõjaaegne seisukord, suure Idariigi osana. Sihid ja võimalused ülikoolist lahkumisel on muutunud teiseks, miks tarvilik ka isesugune töötamisviis ülikoolis, kui ka selle tagajärjel kujunev ilmavaade. Vahekord rahva, kui maaga on võtnud samuti täiesti uue kuju.

Ärksama üliõpilase enne-sõjaaegne tegevus nõudis igalt suuresti vaba aega otsekohekses rahvatöök. Üliõpilane pidi end pillama kümnele alale: korjama vanavara, uurima kodumaad äratama ellu seltse, pidama kõnesid, jutlustama, kihutama — ühesõnaga pidi olema kõige laialatuslisem rahvamees, olles igal pool ja tehes kõik, — kuna see käesoleval ajal enam mitte sarnasena tarvilik. Üliõpilane peab ju ka praegu neil aladel tegutsema, kuid sugugi mitte enam nii laiail pillatult ja mitmekülgselt. Juristil ei pruugi enam kõnelda karjakasvatusest ja matemaatik ei lähe kihelkonna ajalugu uurima, vaid seda teeb otsekohe vastav üliõpilane, kes oma tulevaseks elukutseks valinud ühe neist aladest ja kes seepärast praktiliste, esialgsete tööena juba ülikoolis olles positiivsele loovale tööle asub.

See töö jaotus on eriti suure tähtsusega ja tuleb ainult tervitada. Teine küsimus on aga, kui suur protsent meie üliõpilastest ülikoolis olles vastavatel aladel sarnast praktilist tööd teeb. Ja kuigi see protsent mitte suur, peab lootma, et need teised seda tugevamini ja laialdasemalt teoreetilisi teadmisi omavad.

Ei nõuta ju ka praegu üliõpilaselt otsekohe ei tea kui palju ja kui suurt otsekohest positiivset tegevust, vaid seda rohkem igakülgselt oma tulevase alale ette valmistamist ilmavaade kujundamist, ja oskust tegutseda iseseisva kodanikuna.

Viimast kahte ei saa omada üksi raamatuist ja teooriaist. On tarvis juba ülikoolis olles end harjuda läbikäima ja koostöötama kaaslastega, praktiliselt teatavaid põhimõtteid ja kavatsusi elluviima ning nende kohta seisukohta võtma. Kõik see loob kogemusi tulevaseks eluks, annab usku enesesse, oskust iseseisvaks tegutsemiseks.

Kuid see on vaid üks külg. Üliõpilaspõli oma 3—7 aastase kestvusega toob esile üldse terve rea erilisi küsimusi ja olukordi, mis otsekohe ühenduses akadeemilise eluga ja seega nõuavad ka üliõpilaste eneste poolt lahendamist. Ja neid vahekordi ei ole mitte vähe. Kõik need päevakorrale tulevad kavatsused ja nõuded tarvitavad aga läbiviimist, otsustamist, mis ainult siis kõige viljakam, kui sellest osavõtavad ja kaasatunnevad võimalikult suur protsent üliõpilasist.

Praegu näeme aga hoopis vastupidist. Osa üliõpilasi seisab, majandusliste olude tingimisel,

täiesti eemal ülikoolist, nõnda et juhtubki sarnaseid akadeemia kodanikke, kes semestertki kogu oma ülikoolis oleku ajal üldse akadeemia õhkkonnas pole viibind. Muidugi ei saa neilt ka nõuda mingit erilist huvi üliõpilaskonna ja selle päevaküsimuste vastu. Kuid süüdistada ei ole siin ka kedagi, peab ainult kurba fakti konstateerima, mis näitab, kui halvad pajude meie üliõpilaste majanduslised tingimused.

Teise osa üldine arenemine ja keskkoolis saadud kasvatuse ning ilmavaade on niivõrd nõrk ja saamatu, et viimased ühegi küsimuse kohta erilist huvi ei tunne ega oskagi tunda. Rääkimata juba küsimuste ligemast analüüsimisest, arvustamisest ja selle tagajärjel kas vastuvõtmissel ehk tagasilükkamisest. Elatakse ainult oma ette semester semestrile, tehakse ka kuidagi oma ülikooli eksamite töö ja piirduakse sellega. Nende akadeemilised väljavaated ulatavad kohvikust konvendi ehk seltsi joomatuppa, ehk oma katusekambrist ülikooli koridoori. Neist ksv! ksv! saavad kunagi keskpärased diplomaeritud käsitöölised — arstid, advokaadid, kooliõpetajad jne. Oma edaspidises tegevuses reaalelus ei tunne nad ka mingit erilist huvi väljapool nende isikuid olevate küsimuste vastu. Kõige tähtsam on neil ülikooli kiire lõpetamine, et siis võimalikult ruttu suurt ja leivarikast kohta saada, ükskõik kas oma ehk võõra rahva keskel.

Kuid meie väike rahvas ei või ometi selleks neid hiigla kulusid kanda, oma liikmetele kõrgema hariduse andmisel, et need, selle hariduse osaliseks saades, valguks väljamaale ehk sureks ilma suurema tegevuseta, omaette väiksel elutsedes. Selleks mitte! Meie ootame, et meie praegused üliõpilased oma tööd lõpetades ülikoolis, ei saa mitte ainult ametmeheks, vaid igatpidi rahvuslises mõttevaks intelligent inimeseks, kes tahab ja oskab elada kaasa kõigile oma rahva kultuurpüüetele, luues tõsiselt kõrget võimalist elu elava, kuid ühtlasi ka oma rahvaga kõige lähemaid sidemeid alal hoidva Eesti tulevase intelligenti.

Käesoleval silmapilgul on aga vaid väikene osa üliõpilasi olemas, kes on huvitatud üliõpilaskonnast ja tema isetegevusest, meie praegusest kultuurist, omariiklusest, selle häist ja halbadest külgedest ning selle tuleviku sihtjoontest. Kõige rohkem, kui üldse mingit huvi näidatakse, siis on see huvi enamalt jaolt negatiivne, mahakiskuv. Kui nähakse, et midagi ei tehta sarnaselt nagu ühel ehk teisel soovitatav ehk nagu tegema peaks, siis ei tulla ega näidata paremaid teid, ega hakkada ka omalt poolt hoogsamini töösse, et neid teid suuta ise tulevikus rajada, vaid katsutakse ka seda natukest maha lõhkuda,

mida teind eelkäijad ehk teevad olevikus töös olijad.

Sarnane seisukord ei ole aga loomulik, seevastu aga hädaohtlik ning asjatult energiat raiskav tervele üliõpilaskonnale, kui ka igale üliõpilasele üksikult. Aeg, mis tööd nõuab ja võimalusi pakub tööks rohkem kui ükski ajajärk möödunud päevadel, peab ka üliõpilaste hulgas vastukõla leidma ja vastavalt ära kasutada saama.

Ja seepärast esimene nõue meie edaspidises tegevuses on, luua vaimliselt Eesti üliõpilaskond, kes sisuliselt seda ka on, ja mitte ainult oma välise nimega. See on aga töö, mida ei saa kujutleda tehtuna ühe-kahe semestri jooksul; siin on tarvis mõndagi aastat järjekindlalt tööd, et jõuda teatavate tagajärgedeni.

Katsun siin käsitada mõnda neist küsimusist, mida pean tarviliseks seisukorra parandamisel. Esimeses järjekorras peab vaatluse alla võtma, meie praegust organiseeritud üliõpilaskonda. Ametlikult on see siiski see osa, kes senini meie üliõpilaskonna keskorganisatsiooni mõtet kannud ja selle läbiviimiseks kõige rohkem teind. Kuid tegelikult ei ole paljud ka meil olevaist organisatsioonest praegugi veel kindlamale ettekujutusele jõudnud üliõpilaskonnast kui sarnasest ja selle ülesannetest, mida selgesti peegeldavad senised üldettevõtted, kavatsuste läbiviimised, ühised esinemised j. n. e. Ei puudu ka nende liigete hulgas mitte vähe ksv! ksv!, kes võrdlemisi nõrgalt huvitatud üliõpilaskonna üldküsimusist ehk seda sugugi ei ole.

Et siin muutust tuua, peavad just esimestena organisatsioonid uue ajajärgu loomiseks ja praegusest seisangust väljaviimiseks tõsist tahtmist üles näitama, kasvata des algusest pääle oma noorliigetesse huvi mitte ainult oma organisatsiooni vaid ka terve Eesti üliõpilaskonna mõte ja sihtide vastu. Selleks on tarvis, et tutvustatakse neid meie üliõpilaskonna kui ühikooli ajaloo, põhimõtete ja jne. Selleks omakorda hädasti tarvilik, et organisatsiooni vanemad liikmed neid küsimusi põhjalikult tunneksid, eriti noorliigetele kõige lähemal seisjad — n. n. vanamehed (vanamehe töö programm!). Ei oleks halb, kui lähemal ajal keegi huvitanu oma ülesandeks teeks meie üliõpilaskonna senise arenemise kohta töö kokkuseada, sest viimase kohta on silmapilgul raske huvitanuil laiemalt andmeid leida, sest et üksikud teated laiali pillatud mõõda eritööde ja ajakirje lehekülgi ehk koguni ülestähendamata. Ühikooli ajaloo suhtes on see juba kergem, sest vastavaid töid leidub.

Teiseks, peaksid üksikute organisatsioonide vahelised isiklikud tülid ja nägemised, mis seni alati tugevamate kaigastena tööl ees seisnud, üldise asja nimel kaduma ehk ei tohi nad kõige vähemalt mitte nii kaugele teravaks minna, et

selle all kannataksid terve üliõpilaskonna üldised, ühised huvid ja ettevõtted. Peavad harjuma üksikud pooled omavahelist tööd vastavalt hindama, mitte maha tegema sihikindlalt oma vastaste kõige paremaid püüdeid. Seda tuleks eriti silmaspidada meie seltside kui ka korp! eesotsas seisjail. Jällegi ka siin on tarvis eriti tähelepanu juhtida noorliigete kasvatamisele, sest sel ajajärgul luuakse tihtigi noores üliõpilases alused naaber-organisatsiooni ksv! ksv! madalamaks hinnanguks. Seepärast rohkem vastutust ja hoolt „vanameestel“ noorte üliõpilasel juhatamisel!

On ju meie praeguse riiklise kui kultuurelu üheks tugevamaks väärtuseks see mitte-asjalik omavaheline tülitsemine ja isikute ning omakasu pärast lahingute loomine, mis päevast-päeva toob meie riigile asjatuid takistusi positiivses töös. Meie üliõpilask. ei tohi aga mingisugusel ettekäändel nüüd juba üliõpilaspäevil üksteise vahel ägedat vihavaenu luua ja sissekasvatada mitte kohast ülespidamist. Selle eest tuleb kõige jõuga hoiduda ja jõuda nii kaugele, et kõige vähemalt praegu organisatsioonidesse kuuluv üliõpilaskond moodustaks selle keskkoha, selle tsentri, kellega kunagi ühinema saavad praegu kõrvalseisvad teadlikud üliõpilased.

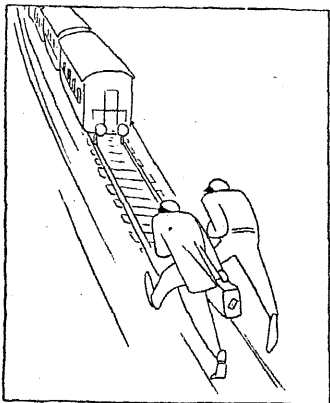
Kuid kui on üliõpilaskonna keskkorraldusel mingisugune püsiv side olemas organiseeritud üliõpilaskonnaga, kuigi võrdlemisi nõrk, — siis puudub seevastu igasugu ülevaade ja võimalus lähemalt tunda saada pea poole üliõpilaskonna — n. n. organiseerimata — vaateid, arvamisi, tahteid jne. See on läiesti tundmatu ja ülesleidmatu maailm. Ei või ju öelda, et viimased absoluutselt mitte kaasa ei eak üliõpilask., sest leidub nendegi hulgas mõnedki, kes käesoleval silmapilgul organisatsioonidesse otsekohe ei kuulu, kuid kes võrdlemisi kontaktis kõigi oleva ja katvateavaga — kuid need on siiski üksikud. Suur hulk seisab kõrval!

Ja selle hulga tegevusse tõmbamine ja selleks mooduste leidmine on jällegi üks praeguse momendi tõsisemaist ülesannetest.

Arvan, et osa neist ka organiseerimatuina lähemalt hakkavad üliõpilask. koostööd silmaspidama, kui nad juba isiklikult kistakse teatavatesse tegevustesse üliõpilaskonna kasuks, nagu on seda üliõpilasmaks jne. Maksu makstes saab osa neist kindlasti ka huvitud olema sellest, mis nimetud maksuga tehakse.

Osa töösse tõmbamine peaks aga sündima nende organiseerimise kaudu vähematesse gruppesse, n. n. intiim organisatsioonidesse nagu on seda seltsid ja korp! kui ka üliõpilaskogudesse. Organisatsioonidesse kuuluvusel, on otsekohe võimalik korraldada üliõpilaste osavõttu teatavatest tegevusaladest, mis lihtsalt tehniliselt siis võimalik, kui üliõpilane erakuna linnas laiali. Organisatsioon elab juba vaimliselt tugevasti ehk peaks

Tudengkunna päevamuredest.

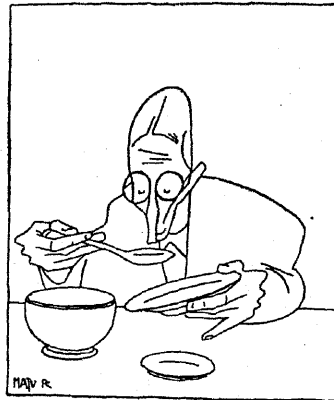
Sportlased tahtsid Varssavi sõidul näidata oma treeningu tagajärgi — täpsust; rong oli aga täpsem ja sai enne stardist välja.

Mis rääkida päevamuredest! Eks see kraanide sulgumine ole mõjund siia, pole kuhugile ruttu, ka kõrtsi mitte; tuleb igavuses vistist õppima hakata.

Naistudeng käib korralikult kohvikus, räägib naisõigusest ja loodab sel semestril kindlasti mehele saada.

Üliõpilasköögi tarvitaja otsib ernesupi seest erineid, et supi nimi kuidagi põhjendada.

sega tegema kõige vähemalt tulevikus, — üliõpilask. mõttele lähemal ja temas saab ka üksik sellest mõttest kiiremini kaasakistud ja kaasalama pandud.

Kuis aga mõjuda noorile üliõpilasile, et viimased mitte organiseerimatuiks ei jääks, on küsimus mis nõuab erilist läbikaalumist. Muidugi tähendab palju vanemate ksv! ksv! vastav kihutustöö noorte keskel nii isiklikult, kui ajakirjade ja ajalehtede kaudu. Kuid mingil tingimisel ei tohi see muutuda propagandaks ja kihutuskõneks ainult oma organisatsiooni kasuks, vaid peaks ainult põhimõtteliselt seisukorda käsitatama.

Kuid kõige tugevamaks ühise üliõpilaskonna mõtte poolehoidu võitjaks ja selgitajaks peaks olema see tegevus, — mida läbiviib ja teostab Üliõp. Edustus. Otsekohene töö tõmbab siiski kõige rohkem ja selgitab ka kõige paremini sihte ning ülesandeid.

Ja ka selles töös peaks meie keskkorralduses valitsema teatud ühtlus, milleks peab loodama Eesti üliõpilaskonna kindel ideoloogia, mis oleks põhjapanevaks vaim-

liseks teenäitajaks lähemate aastate kestvusel.

Seega on töö hulk tulevatel semestritel meie üliõpilaskonnas mitte väikene. Puudusi ning hädalisi korraldustöid on nii palju, et ilma laiema hulga kaasabit ja kaasatundmiseta tõeliselt võimatu kõiki neid teostada. Juba ainuüksi otsekohene üliõpilaskonda ja tema algatust ning läbiviimist nõudvate ettevõtete arv on niivõrd suur, et see otsekohene töö iseeneses juba nõuab paljude üliõpilaste kaasabi.

Rääkimata juba, millise tähtsusega igale akadeemia kodanikule, on see kogemuste omamine, mida võimaldab temale osavõtmise üliõpilaskonna ühisest tööst.

Ja seepärast usun, et iga üliõpilane, kes soovib olla igatpidi tuleviku elule vastuvalmistud, olla tööd teha tahtev ja oskav intelligent kodanik, kellest tõsiselt kasu meie tulevikus, mõistab meie ühise üliõpilaskonna mõtte tähtsust ja selle kujunemisele kõigi oma võimistega kaasatundma ja aitama saab.

Leo K.

Tartus, 12 sept. 1924 a.

Eestipärastest ristinimetest.

Ristinimede suhtes valitseb meil veel suurem saksikus kui perekonnanimedes. Viimaseid on umbes 50% võõrapäraseid, kuna ristinimi on tihti 90% võõrapäraseid. Linnades ja maal rohkem arenenud kihelkondis praegusel ajal lastele küll enam võõrapäraseid nimi ei panda, kuid vähem arenend kolgastes on võõrapäraste ristinimede hulk kohutavalt suur. Olemasolevaid ristinimesid just muutma ei maksa hakata¹⁾, sest ristinimi läheb yhes oma kandjaga hauda. Selle eest peaksime aga hoolt kandma et lastele enam nii palju võõrakeelseid nimi ei ristitaks.

Terve kristianiseeritud maailma ristinimed on suuremalt jaolt heebrea, kreeka, ladina või saksa algupära. Suuremalt jaolt on nad juba iga keelele omapäraselt ja mitmes variatsioonis mugaenend nii et nad enam sugugi võõrastena ei tundugi, näit. Jaan, Juhan, Jyss, Jüts, Juku mille algallikaks muinasheebrea Johannes; Leena ja Tõnis — kreeka Helene ja Dionysos; Villem, Vidrik ja Krõõt — saksa algupära. Neid eesti keelele mugaenend nimi tuleb võtta juba kui eesti omapäraseid rahvakeelseid. Neil tuleb samasugune täielik kodaniku õigus anda nagu laensõnadel kukk ja kana, koer ja hani, kael ja hammas olgugi et nad vanal ajal võõrast keelest laenat.

Nad on küll võõrast algupära, kuid praegusel assimileerund kujul ei kuulu nad enam

1) Ristinimede muutmiseks puudub ka vastav seadus. Enne sai ristinime muuta ainult keisri loaga. Nyüd peaks seda siis Riigikogu tegema. Ristinime saab muuta kergesti ainult yhest usust teise yleminekuga näit. Lutheruse usust vene usku ylemannes võib ka uue nime võtta ja pärast uue nimega jälle Lutheruse usku tagasi tulla.

Kirjanduslik elamistunne.*)

Kjeld Elfelt. (Kopenhaagen.)

Nõnda siis — mis on õieti see neetud estetism? Kui olla nõus teravmeelse ameeriklasega — „Estetism? See on õieti — nii — olla ilma tegevuseta ja seda kogu päeva, mille jooksul ometigi teha saaks“ — siis on seisukoht selge ja arusaadav: paraku on Daanimaal kriitika — muidugi esteetiline kriitika ainult bla-seeritud mitte-luuletajate kunst; midagi nagn *nihil admirari*. Enese alati rahuliku hoidmine ja ennast mitte üllatada laskmine. Varemalt oli esteetiline kriitika (Johs. V. Jensen'i ütelse jä-rele) — vargus, ja mitte ainult seda, vaid kogu-ni eraõnneõiguse vargus: — Aga niihästi

1) Käesoleva kirjutuse autor viibis möödunud kevadel ja suvel Eestis, et siinse kirjandus- ja kultuureluga tutvuda. Praegu ootab tal kirjastajat väike kogu tutvustamisartikleid daani uuema kirjanduse üle — eesti keeles.

• Toimetus.

võõrasse keelde vaid on eesti keeles omale täieliku kodaniku õiguse saavutand. Kõrvaldama peaksime puhtvõõrakeelsed nimed nagu Fedja Mathilde, Miralda, Ferdinand, Lisette, Rudolf, Gertrud, Traugott jne. jne. Selles on tublisti syydi ka meie 2 ja 5 kopikulised kalendrid) kes oma võõraste ja keeruliste (yldiselt labastes võõrapäraste nimedega yksteist puydsid otse yle trumbata. Ja lapsevanemad omakorda puydsid oma lastele võimalikult „peeneid“ ja keerulii, nimi panna, mida nad ise, ega tihti ka terves kylas keegi hääldada ei osand. Peaaegu iga kihelkonna õpetaja teab rea anektoote, kuidas lastevanemad mitmel korral käind õpetaja juures nime parandamas¹⁾. Näit. oli lapsele ristit mingi nimi lirdinand. Õpetaja arvand vast on tahet Ferdinandiks ristida. Oldud nõus et Ferdinand. Pärastpoole seletand jälle keegi linna tanta kes nime soovitand et ta just niisuguse nime s. o. „Jirdinand“ kusagil raamatus näind. (Vaene tanta muidugi es tea et pääle „J“-ti tähestikus veel „F“ figureerib). Või jälle kellegil ristiti nimeks Friedrich. Poiss sirgus meheks olles esialgu Priidi pärast Priidu, kuid Friedrichist ei teadnud keegi. Korruga ilmub ametnik kylla Friedrichilt valla maksu nõudma. Kylarahvas seletab: „Ja sääil peres on kyll palju poegi kuid sellenimelist pole sääil kyll mitte.“ Lõpuks pidi vaene Priidu ikkagi Friedrichi vallamaksud kinni maksuma. Selliseid anektoote on palju.

Yliõpilaste ja yldse haritlaste kolus kes rahvaga kokku puutuvad oleks rahvast eestipä-

1) Ristlib ju kylas lapsi harilikult mõni vana kiriku võõrmynder kes ka pääle piibli midagi pole lugend ja ka lastevanematele nime suhtes mingit nõu ei oska anda.

ameerika kui ka daani definatsioon väljendab lõpuks üht ja sedasama: meelehärma — halvasti käsitatud saada. Lõplikult kuulub esteetiline kriitika arsti tegevusvalda: ta paneb kõrva lähedale ja kuulatab elamistunnet.

Väljaspool stiili (moodi) ja karakterit; väljaspool aega ja asu seisab hindaja — (kõige sagedamini ise pakkuläinud poet) — ja aimab elamistunde tõusu ja mõõna. See, mida pakub kirjandus, kas see pole lõpuks elu liigmahlad („olla ilma tegevuseta ja kogu päeva — —“).

Minu ülesandeks on järgnevate ridadega viimaste 20. aasta kirjandusliku elamistunde jälgimine, s. t. ainult natsionaalselt toonitatud elamistunde, sest võõrastel vooludel on kõigil ainult literatuurne väärtus, ja mitte mingit elamisväärtust, nagu seda juba ammu alla on toonitatud korra eesti pinnal (J. Aaviku kriitika Marie Underi loomingus kirjanduslikust suunast). —

* * *

raste nimedega tutvustada. Rahvapäruseid nimi leidub suurel hulgal igas kirikuraamatus aastat 60—100 tagasi. Tol ajal tarviteti Saksakeelseid nimi veel väga vähe. Ka on uuemaid ristinimede nimestikke olemas albumis „Eestiasele Eesti nimi“ ja O. Kallase „Sadakakskümmend uut ristinime.“

Nii näit. esinevad Karuse kihelk. syndinute nimekirjas 1846 a. järgmised nimed:¹⁾

Meeste nimed: Aadu (6); Friedrich (1); Hindrek (2); Jaagub (3); Jaan (14); Juhan (2); Juri (4); Jyri (3); Kaarel (5); Kustas (1); Kotlip (1); Madis (5); Mikhel (4); Otto (2); Priidu (1); Tõnis (5); Villem (1).

Naeste nimed: Ann (7); Anu (1); Eedu (4); Hedvig (1); Leenu (7); Liisu (12); Liisut (1); Mari (9); Marie (1); Miina (2); Rõõt (1); Tiina (1); Viio (4).

Nagu näeme on siin saksakeelseid nimi õieti vähe, ainult Friedrich ja Hedvig, kes ka mõisatest pärit nähtavasti mõne opmani, toapoisi või koka lapsed. Nimede valik on võrdlemisi väike. 111 lapse kohta kõigest 30 nime. Kõige rohkem on tarvitet meestenimedest Jaan — 14 korda ja naistenimedest Liisu — 12 korda.

Sooju teise pildi saame kui võtame sama kihelkonna nimed näit. 1920 a. Esinevad kohe August, Richard, Alfred, Raimond, Huudo Friedrich Armand jne. või jälle Amanda, Elvine, Miralda, Johanna, Lisette, Alice, ja paar korda ka

1) Numbrid sulgmärkides näitavad arvu mitmele lapsele see nimi sel aastal on ant. Kirikuraamatus esinevad nimed muidugi vanas kirjaväis: Lena, Mina, Marri, Ado, Juhhan, Liso, jne. Rahvas hääldas neid muidugi peaaegu samaselt nagu praegu. Nimestikust on väljajäät sakslaste nimed.

Mida suurem langus, seda suurem reaktsioon. Kirjanikkude põlvel, kuhu kuuluvad Hermann Bang¹⁾, Peeter Nansen²⁾ ja Gustav Esman puudus elujulgus. Nad olid kõik languse tüübid, kellele elu oli midagi hirmutavat, millega midagi alustada polnud.

See oli suur elusalgamise ajajärk. Eu ja elamistunde sügavaim tuum: loomutungid olid neile midagi koledat. Hermann Bangi tõeliseim loominguuala oli inimeses peituv „looma“ kujutamine. Võib ütelda, et kogu tema looming põhjeneb sellel asjaolul, kas tema inimesed — kõigepäält naised — elavad „õnnelikult“, s. t. kas nad rahulikult ja ilma himudeta elutseda võivad. Iga hüsteeriline joon tema loomingus on mõnesuguse täideminematuse avaldus. Kui sellest aru saadakse, mõistetakse tema loominguga tüüpi ja ka tema enese isikut. Ma tean, et

Linja ja Salme. Eestipäruseid nimi leidub kõigest 15,15%. 33 lapsele on tarvitet 35 nime, nendest ainult Johannes tarvitet 5 korda kuna teised enamasti üks, harva ka kaks korda esinevad.

Kuigi praktiline nähtus pole ka see et lastele rohkem kui üks nimi pannakse. Teine nimi on harilikult lihsalt tylinaks. Tegelikult tarvitatakse teda väga harva. Ka uusi eesti nimi ja vanu mytoloogilisi nimi peaks rohkem tutvustetama, sest neid tuntakse väga vähe. Naiste nimedest on populaarseks saand vaid Linda, Salme, ja Aino. On kusagil veel neljas tytar siis on sellel juba „peenemate“ nimede puudusel mingi saksapärane nimi. Veel vähem tuntakse eestipäruseid mees-terahva nimi, vast ainult Endel ja Lembit. Et eestipäraste ristinimede hulk viimasel ajal suureneb selle kinnitamiseks mõned arvud maa kihelkondadest.

Kihelkond.	Eestipäraste nimede protsent.				
	1910	1920	1921	1922	1923
Kullamaa	10 o/o	—	24 o/o	23 o/o	25 o/o
Piirsalu ¹⁾	8 o/o	—	7 o/o	38 o/o	—
Lääne Nigula	25 o/o	15 o/o	13 o/o	18 o/o	20 o/o
Vigala	23 o/o	30 o/o	36 o/o	40 o/o	36 o/o
Karuse	36 o/o	15 o/o	27 o/o	20 o/o	29 o/o
Lihula	13 o/o	30 o/o	27 o/o	5 o/o	—
Kirbla	21 o/o	35 o/o	20 o/o	13 o/o	—

Kihelkonnad on võet täitsa juhuslikult. Nagu näha läheb asi tagurpidi ainult Lihulas ja Kirblas. Teatavasti on Lihula Läänemaa saksluse keskpunkt, kus igasugust kadaka kultuuri syvendamist juhitakse.

A. Tiitsmaa.

1) Kullamaa abikihelkond.

1) Saksa keele tõlgitud Gesammelte Werke.

2) Samuti.

1) Ei ole mingi juhus, et näit. Walt Whitman uueks prohvetiks kuulutatakse.

Üliõpilasliikumisest Latvias.

(Balti-riikide progressiivsete üliõpilaste kongressi puhuks Latviast saadet tutvustuskirjeldus, mida siin refereerime.)

Läti Ülikool asutati 1919 a., s. o. aasta pääle Läti iseseisvaks kuulutamise. Ta ühendab humanitaar ja tehnilised fakulteedid, milliseid 11. Üliõpilasi on 6000 ümber, kes suuremalt jaolt koonduvad ühte ehk teisi üliõpilasorganisatsiooni. Organisatsioonide üldarv on 57. Oma iseloomult võib neid jagada: 1) organisatsioonid poliitilis-ühiskundlises iseloomuga, 2) maaalised ühingud (Ortsverbände) ja 3) akadeemilised ühingud teaduskondade juures.

Näiliselt kõige suurema mõju omavad esimest liiki organisatsioonid.

Vastavalt riigi poliitilistele rühmitustele, jaguneb ka üliõpilaskund.

On organisatsioone parempoolse, kesk ja pahempoolse ilmega, kui aga arvestada sellega, et kogu nende organisatsioonide liigete arv ulatab 1300 ümber, ja needki võtavad kaunis passiivilt osa ühiskunna elust, siis on arusaadav, et praegused läti üliõpilased avalikus elus ei mängi niisuurat osa kui 60 ja 70-datel aastadel mõõ-

dund aastasajal, natsionaalse eneseteadvuse ärkamisel.

Enamik neist mainitud 1300 üliõpilasest umbes 900, kuuluvad korporatsioonidesse, mida arvult 16. Korporatsioonid esitavad äärmist parempoolset ja konservatiivist tiiba üliõpilaskunna poliitilis-ühiskundlises elus. Nad on kaotand igasugused sidemed rahvaga, kogu oma energia valavad nad traditsioonilisele juhtõnale: Wein, Weib und Gesang. Poliitiliselt kesk orjentatsiooni kuulub umbes 200 üliõpilast, kuid nad on määrgind seni pääosa just oma seisukoha tõttu kahe äärmise tiiva vahel — kuid viimasel ajal ühiskundlisis küsimusis liginevad enam ja enam korporatsioonidele.

Progressiivseid organisatsioone, kes kuuluvad pahemasse tiiba, on neli ja nad ühendavad ainult 180 üliõpilast.

Ülejäänd kaks organiseerimis-moodust: maaalised ja akadeemilised ühingud, arvult 27, ühendavad suurem osa organiseeritud üliõpilasi,

nika, tehnika j. n. e.). Loomulikult järgneb sellele stiili uuenemine: lugejale ei anta enam mahti hingetõmbamiseks sõnade virtuooslikkuse ja ka bizzar ja grotesk ideede vibreerumise ning ülesehitamise jälgimiseks. Kes Johs. V. Jensen i „Rada“ (Hjulet)¹⁾ või „Madam d' Ora'd“ lugenud on, mõistab uut voolu tema pinnalikkuses.

Abinõu elu tuuma leidmiseks on neil — Johs. V. Jensenil samuti ka Knud Hjortö'l — mingisuguses pehmentatud darvinistlikus bioloogias, mida nad kumbki oma viisi toonitavad (phylogeneetiliselt ja ontogeneetiliselt). Johs. V. Jensenil on oma rassipsükoloogia, ta seisab keset inimarenemist (teravamalt määratud, keset põh ja ma a d e rassi arenemist ja jälgib seda nii edasi kui tagasigi. Sellest on saanud tema pääteos „Pikk teekond“²⁾). Knud Hjortö'l (paremal lastepsükoloogil põhjamaade kirjanduses) on oma soo-psükoloogia. See ei keerle mitte enam elu viletsuse ja võimatuse ümber, vaid määratu suure elutundega, elujaatamisega lähivad tema inimesed tõelikkusega kaunisti seotult edasi. Tema pääteos, triloogia: Hans Raskov³⁾ — Kaks ilma — Tolm ja Tähed, annab ennast nii defineerida: viimne on fantaasia raamat,

„Kaks ilma“ on külma mõistuse raamat ja kolmas on tahteraamat. Sellega on vana aeg möödas tema fantaasia-, tahte- ja liikuvuse puudumisega ja uus periood alustatud. Eksistents ei või olla ilma arvamiseta olgu siis meie lähendamise enesele haigluse läbi üht uut tüüpi“ ütles Johs. V. Jensen, ja nii on see läinudki. Haiglase hingeelu, siis enese-tegutsema-panemise kaudu oleme jõudnud välja eluvärsketele kunstile, mis kõike käsitab tagapõhjajana loomulikule tõelikkusele, mis tagasi ei kohku isegi karmides toonides kujutamast, kui peaks tarvis minema eluväärtusest tunnistust anda. Armastus pole mitte enam „tung“ vaid hüpe ühte üliimelikku ilma, kus inimest inimeseks peetakse ja kus ükski toon tugev küllalt pole, et kummalisemat edasi anda.

(Hää näitus selleks on Ditleff v. Zeppe lini raamat: „Armastus“; tõlkimata. See on raamat täis hullu pöörasust; hõiske elu kevade, ruumi ja lõpmatuse üle).

Elu läheb jaheda õhuna läbi kurgu ja iga varjund tuleb selgesti nähtavale — mitte enam ainult oma enese hingega vahekorras vaid vahekorras kogu arenguga ja kogu maailmaga.

Ma ei tea mitte, kuidas uue generatsiooni kunst kaasaeglaste pääle mõjub, ainult praegused noored tunnevad vaimustust selge elutunde võitmise asjatusest ilma võitluseta läbi selle tugeva literatuuri; see ei mõju mitte uimastavalt, ennem ja — o — nagu roosi kohal haigutada. Humiditeet!

(Järgneb).

1) Originaalitiitel daani keeli.

2) Saksa- ja ingliskeeles.

3) Rolf Lagerborg on oma raamatus: Kunstist ja kunstnikkudest, (Helsingfors 1924) kujutanud seesugust kirjanduskunstilist helevust; ma ei usu aga kestv at, suuremõju list helevust.

reaalselt nende saavutused ja mõju on niivõrd väike, et neist pikemalt rääkida ei maksa.

Kes vähegi tuttav Läti poliitilise eluga see näeb, et üliõpilased enamikus on rahvast palju konservatiivsemad. Eriti peegeldub see parlamendis, kus suurem fraktsioon sotsialistid.

Seda oletada on väga lihtne. Esimesel kahel aastal ülikooli elus mängisid pääosa just progressiivsed üliõpilased, kes oma aktiivse töötamise tõttu juba enne Läti iseseisvust olid kogend organiseerimistööks. Progressistide keskkoha moodustasid üliõpilased, tõttades sotsialistlikes parteides ja revolutsioonilistes organisatsioonides. Nende algatatud on ka mõte üliõpilasenevalitsusest — Üliõpilas-Nõukogust ülikooli juures. Nõukokku kuulub 40 liiget, kes valitud salajasel otsekohesel ja proportsionaalsel alusel. See kannab alati poliitilist ilmet. Esimeses Nõukogus said progressistid absoluutse enamuse; teises $\frac{1}{4}$ ja järgmises $\frac{1}{6}$ kohtadest; see on seletatav järgmisel asjaolul: õppimistingimused Ülikoolis on materjaalselt niivõrd halvenend, mis kõige raskemalt annab tunda progressivistlike noorsoo hulgas ja neile tee sulub Ülikooli pääsemiseks

ja needki kes juba Ülikoolis peavad otsima kõrvalteenistust. Sel — teel on enamikus materjaalselt muretute üliõpilaste arv.

Üliõpilaskonna poliitilis-ühiskondlises elus, vaatamata koonumisest parem, kesk ja vasaktiiba, võib eraldada ainult kaks pääsuuna, sest päle kui tõsteti esile „rahvusküsimus“. Itaaliast pärit ideede mõjul asutati n. n. Rahvuskubi ja nüüd selle klubi tegevuse tagajärjel, nii ühiskondlises kui ka üliõpilaselusel, natsionalism on saand mingiks etiketiks ja ühtund schovinismi ja äärmise sallimattusega. See suun ühendas nii parema kui kesk tiiva üliõpilaselusel ja vähearvulisse opositsiooni jäid vaid progressivistid.

Sotsialistlis-progressiivseid organisatsioone on üldse neli. Detailides erinevad nad, nagu pahempoolsed parteid riigielus. Juhtiva koha üliõpilaskonna progressiivses liikumises omavad sotsiaaldemograadid, kellede vanemaks organisatsiooniks „Zemgalija“ asutatud 1865 a.

Üliõpilasnõukogus, mis võimaldab üliõpilaste enesevalitsuse kõige laiemas mõttes, on üliõpilastele kõige tähtsamad toimkunnad majanduslise eesmärgiga, milledes töötavad käsikäes Üliõpilasnõukogu ja Ülikooli esitajad.

—ar

Oiendused ja vastuväited „poliitika“ küsimuses*).

V. Kurrik.

I.

Käesolev, sisu rohkuse tõttu paratamata veidi pikk kirjutus on väljakutsutud h-ra J. Jansi „Märkuste“ läbi (Üliõpilasleht nr. 7 — 1924), mis omaltpoolt vastuvaidluseks olid minu eelmise artiklile (Üliõpilasleht nr. 6). See õiendus on seda tarvilikum, et hra Jans mitmest minu väitest mitte nii arusaanud ei ole, nagu nad must valge peal seisid, ehk vähemalt nagu mina neid olin mõelnud.

Minu esimene artikkel „Poliitikast“ sai tõepoolest algatuse h-ra Jansi sisuliselt omajagu huvitavast artiklist „Üliõpilased ja poliitika“ (Üliõpilasleht nr. 1). Selles katsusin ma oma vastuväiteid asjalikult esitada, ilma teisiti mõtleja autori isikut puutumata. Et h-ra Jans minu väiteid omast seisukohast õiendab, on muidugi üsna loomulik ning küsimuse selgitamiseks soovitav. Kuid mina ei või täiesti päri olla tema kõne stiiliga mis „märkuste“ lõpu poole aina teravamaks muutub. Selle tõttu luban endale käesolevas kirjutuses selles isiklises mõttes ka rohkem vabadust, kui ma seni olen harjunud. Teiseks ei või ma nimetamata jätta, et h-ra Jans seda sugugi arvesse ei võtta, et mina omas artiklis (Ül. nr. 6) endisega (Ül. nr. 9—11. 1923. „Minevik ja tulevik“ võrreldes tema artikli mõjul mõnes küsimuses

järelandlikkust näitasin, näit, sellega päri olles, et ülikoolis juristidele ja ajaloolastele sunduslikke loenguid poliitiliste ainete üle peetak, ja et üliõpilased omavahel poliitilisi küsimusi n. n. „akadeemiliselt“ tohivad sõeluda. Muudkui ma püsisin sel seisukohal, et üliõpilastel üldse varajane oleks oma poliitilise tarkusega laiema publiku ette astuda. Seejuures ma pidasin muidugi normaalealisi üliõpilasi silmas (20—25 aastaseid), kuna sarnane kitsendus küpsemate isikute kohta, iseenesest mõista, ei olnud ette nähtud, Leidub ju üliõpilaste hulgas ka 30—50 aastaseid mehi, nagu nimekirjast selgub!

Agaga h-ra Jans selle vastu ei tagane omas esimeses artiklis avaldatud seisukohast tolligi võrra. Tema teisest kirjutusest paistab välja, nagu oleksid mitte üksnes tema üliõpilaste poliitikast osavõtmise kohta avaldatud nõudmised, vaid ka kõik ajaloolised näited ning paralleelid ilmeksimata õiged ning „sacro sanctum“. Ma saan küll aru, et temal sarnaste küsimuste suhtes seisukoha muutmine ning järelandmine hoopis rängem on kui minul. Sest kuna minu seisukohavõtmine omast isiklisest arusaamisest ja hääksarvamisest sõltub (uus sõna = äraripub), on tema suure, üle kogu maakera levinenud partei liige; ja üksiku liikme seisukoha muutmine ei olegi nii lihtne asi, vahest isegi mitte lubatav. Ainult sarnast olukorda silmas pidades võibki tema lausest arusaada: „Võib ju minuga, burschi kõneosavust katsudes, vaidlema hakata ja tõendada, et . . .“ Sest selle mõtte ei ole mitte vähem või rohkem kui: Olgu nüüd Kurriku ettetoodavad argumendid targad või rumalad, minu kohta nad ei mõju; sest nad jäävad ikkagi ainult burschi tühjaks lallutamiseks! . . .

*) Avaldame siin mõõdund aastast ülekant vaieluste järje, mis küll pikale näib venivat, kuid siiski omajagu huvi pakub.

Uus kaubanduse kõrgem õpeasutus Eestisse!

Hiljuti ilmus ajalehtis teade, et Tallinnas tahetakse kolledzi nimelises õpeasutuses viia läbi sarnased uuendused ja kavatsused, mille tagajärjena saaksime uue, kaubandusliku eriharidust võimaldava kõrgema kooli — majandusinstituudi nagu seda mõeldakse nimetada.

Neist suurepärasist kavatsusist võis muuseumis saada ettekujutuse lugedas „Päevalehe“ nr. 256., 21. sept. Kirjutajale ei ole teada, kui suuri tagajärgi seni Tallinna kolledz on annud kaubandusliku hariduse levitamiseks Eestis, või tulevikus anda suudab, kuid sarnased kavatsused, nõuavad tõsiselt seisukoha võtmist Tartu ülikooli kaubandusosakonna üliõpilasilt.

Esiti arvab igauks meist siin suurema naljaheitmisega tegemist olevat Tartu ülik. kaub.-osakonna üle, sest teisiti ei ole arusaadav, kuidas lähevad mööda uue „majandusinstituudi“, loojad temast, peaaegu täiesti ignoreerides ta olemasolu. Meie praeguse kaubandusteaduse õpekoha ja ta õpilaste huvid, keda ligemale terve tuhat inimest, ei näe kõigepisematki kajastust ehk meeletulest uue õpeasutuse rajamise motiives. See arvamine on tõepoolest ironiseeriv, kui leitakse, et ülikooli kaub.-osakonna ülesandeks on ainult eriteadlaste-teadusmeeste ettevalmistamine, ja et niisamuti on, võib olla, ka muis ülikooli teaduskondes. Missuguse iseloomuga on senini olnud suurema enamuse ülikooliharidusega inimeste tegevusala, kas teaduslik või praktiline? Meie kirikuõpetajad, advokaadid, arstid, agronoomid jne. ja veel siis kaub.-osakonna lõpetajad?

Mis aga puutub „eriteadlasesse“, siis peaks vist igast ülikooliõpetajast tallinlaste arvates tulema „eriteadlane“.

Kui mina nüüd edespäikes mõnest küsimusest veel üksikasjalisemalt räägin, siis ei ole mul midugi mitte lootust sellega h-ra Jansi tema omaks tunnustatud seisukohata vankuma panna ja teda proselütüüks muuta, vaid ma tahan seda, juba iseenesest huvitavat küsimust akadeemiliste lugejate ees veelkord arutada, kellele häälekandjas ta kord alati. Võib olla, et nemad minu arvamistest siiski mõnda tõsist tuuma leiavad, mitte üksnes tühje sõnakõlksel! Sarnane teistkordne selgitamine on seda tarvilikum, et lugejad eriti h-ra Jansi õiendavate „märkuste“ valgustusel minu esimesest artiklist „Poliitikast“ vahest tõepoolest teisiti arusaavad, kui mina teda tol korral mõtlesin.

II

Asume siis nüüd üksikute küsimuste arutamisele selles järjekorras, nagu nad h-ra Jansi „märkustest“ esinevad!

1) „(Venemaal) oli katastroof käes, kõik pidi uperküüti minema ja mitte politiseeriva intelligentsi süü pärast, vaid sellepärast, et ei intelligents ega rahvas poliitilist kasvatust üldse saanud ei olnud.“ — Sellega olen ka mina nõus, et vene rahval poliitilist kasvatust ja seega ka mingit vastutust ei olnud. Aga intelligentsi kohta olen ma vastupidisel arvamisel. Sest kas ei olnud vene n. n. „intelligents“ teatavas kitsamas mõttes juba mineva aastasaja keskpäigast

Eriteadlaseks ei ole veel kedagi teinud paljas normaalse ülikoolikursuse läbikuulamine ja vastavate eksamite sooritamine; need inimesed on küll omandanud sellega kõrgema erihariduse.

Et nüüd peaaegu tuhat praegust kaub.-osakonna üliõpilast tulevikus pööravad (Tallinna kooliloojate silmis) teaduslikule tööpõllule, ja sellepärast tuntakse kohustust kodumaa veel uue eriopeasutusega rikastada, kus arenevad ainult praktilise-töö inimesed, siis on see avalik naljaheide Tartu ülikooli kaubandusosakonna kulul.

Mõtleksime veel järele ja ei peatuks siiski siinkohal loctuses uue õpeasutuse asutamise vajaduseks leida mõningaid paremaid põhjendusi, mis ikkagi teatud tõsisemaist kaalumisist tingitud reaalse olude alusel, siis peaksime kohe esitama põhiküsimuse: miks ei vasta ülikooli kaub.-osakonna õpekava ja õpetingimised uue kooli loojatele? Miks püütakse ülikoolist minna mööda uut õpeasutust avades?

Üksainuke kaaluv argument oleks võimalik ja see on sisuline: ülikooli õpekava on nõrk ja seda parandamatult. Peab avalikult tunnustama, et esimene pool oletatavast on õige, kuid teise poole üle tahame kahelda. Argument on ainult tervikuna kaaluv.

Tartu ülikooli kaub.-osakonna õpeainete ja tööde kava ja läbiviimine on iganenud, väga puuduline ja süsteemitu. Räägitakse küll, et praegune kuulajaskond veel vähe arenenud, ebanormaalseis oludes kasvanud, ja sellest tingitud õpetõsse puudused, kuid ainuüksi ei maksa neid jutte uskuda. Erakorralised ajad ja nõrk aineiline külg on kaks teist väidet, millega võib opereerida, siiski unustatakse kõige tähtsam ja ülim, — see on tahe!

Nii ühiskonna kui üksiku isiku tegevus juhitakse ja õhutatatakse tahtest, hindamised käivad tahte järele, ja igasugune

peale küllalt teoreetiliselt ja põrandaall ka tegelikult poliitikaga tegemist teinud? Või kas need kadetilised ja sotsiaalrevolutsionäärsed liiderid, kes 1917 a. revolutsiooni ajal vene rahvast juhtisid või juhtima enesele ettekujutasid, poliitika-küsimustes tõesti nii võhikud olid, nagu h-ra Jans arvab? Rääkimata sellest et nad juba endisel Venemaal nii hulga sellekohaseid raamatuid olid lugenud, kui riigiduumas ning semst-vodes ka poliitika praktikaga olid tutvunenud; oli suur osa neist kas lühemat või pikemat aega Inglismaal ja Schveitsis viibinud, nendes „poliitika kõrgetes koolides“ näit. Miljukov, Plehanov, Breshko-Breshkovskaja, see kätel kantud „revolutsiooni vanaema“.

Nende viga ei seisnud mitte poliitilise kasvatuse puuduses, vaid just selles, et nad endid liig targaks ning ilmeksimatuiks pidasid. Tegelikult avaldus nende süü esiteks selles, et nad vene lihtrahvast jumaldasid, kellest nii h-ra Jans kui mina ühelmeelsel arvamisel oleme, et tal poliitikast osavõtmiseks küpsus puudus. Teiseks ei hinnanud nad välispoliitilist seisukorda ja sõjaväe vastupidavust õieti.

Mõned autorid on küll arvamisel, et 1917 a. veebruarimärtsi revolutsioon olnud liitriikide agentide ettevalmistatud; sest kardeti, et tsaar vahest valmis on erarahu sobima. Teiseks olevat pärastine oktoobrikuu enamline riigipööre Saksa valitsuse algatatud, niisama oma strateegilise positsiooni päästmiseks!

teadlik tahete kokkupõrge kutsub elus võitluse välja. On inimesi, kellel ülesandeks on tahet avaldada. Kui siis tahet ei ole ja valitseb ükskõiksus, võidakse juba passiivset kuritegevust ette heita, vähemalt moraalselt. Riigimeest, malevat-ülemat loetakse kurjategijaks, kui ta ei avalda tarvilikku tahet. Samuti on olukord hariduspoliitikuga.

Kaub.-osakonnal puudub tõsine peremees, puudub tahe, puudub sisemine vastutus töö eest.

Ootasime uue tööajajärgu algul uut töötamiskorda ja omavahelise võistluse õiglasi aluseid, kuid kõik näib endisena püsvivat. Ootasime seekordsest „ettelugemiste“ kavast endil uut. Mitte mingisugust edu!

Kui „majandusinstituut“ loodab omale meiega võrreldes päältnäha suurepärase kava, kus on siis meie soovid peidul? Kui oletada, et Tallinnas tõsiselt selle kavaga töötama asutakse, siis võib edasikestvaid muutumata oludel mõne aja-järele ennustada kas või Tartu ülik. kaub.-osakonna kängu-jäämist. Jääks ja tuleks Tartu vahest see ülikooli element, kes on huvitatud ainult tudengipõlvest kui niisugusest.

Professorite alalise Tartu ja Tallinna vahel reisimisega ei või põhimõttelisest üliõpilase seisukohast küll kuidagi rahul olla.

Et meie tõe ees silmi kinni ei pigistanud, kui ütlesime, et kaub.-osakond sisuliselt praegu nõrk on ja ei vasta ajanoõuetele, siis ei saa nüüd tõstmata jätta kõige valjumat protesti asja sarnase lahendamise juures.

Ülikooli kaub. osakond tuleb viia vastu tarvilikule reorganiseerimisele ja igakülgselt ajakohasele täiendusile. Selles tuleb kõik jõud pühendada, aga mitte paralleelse võist- leja asutamiseks.

Tartu ülikooli kaub.-osakond peab olema ainuüksi kõrge- maks sellekohaseks erihariduse andjaks Eestis, sest mitut ei suuda kodumaa vääriliselt üleval pidada ja rohkem koole sarnaseid ei ole ka tarvis.

Kaks kõrgemat kaubanduslikku õpeasutust ühe miljoni inimese kohta! Maksab siin veel kõnelda haritlaste üli- produktioonist ja selle teadvast suurendamisest, maksab siin veel kõnelda suuremate ja tõsisemate koole äratasuvusest ja ülalpidamiskuluist?!

Kui Tallinna ametnikud jne. ennast täiendada soovivad siis korraldatagu rahumeelega mingisugused kursused, mis ei tarviise sarnast soliid nime kanda kui „majandusinstituut.“

Kooliõpetajad korraldasid omale täiendusõppingud. Kel- legile ei tulnud meele neid näituseks tituleerida „haridus- instituudiks“, vaid lepiti tagasihoidliku ja ajakohase viisaka nimetusega: suvekursused.

Need usinad Tallinna ametnikud jne., kes oma kursusid „majandusinstituudiks“ püüavad ristida, unustavad, et lõp- matuseni ei või kesta need ajad, kus ametnikud koolis käi- vad. Varsti hakkab suuremal määral Tartu ülik. kaub.- osakond ametkonde koosseise oma lõpetajatega täitma, sa- muti valguvad nad erettevõtetesse, ja need uued põlved ei tunne tarvidust „majandusinstituute“ järele.

Inimene on osalt ka sellepolest huvitav, et tahab näha oma kodu ja töölinna suurema õpekohana.

Sarnasist soovest võib kasvada välja, et igasse linna ja suuremasse alevisse peaksime ülikooli jne. asutama.

23. sept.

V. K

Vene intelligentsi kindluseta iseloomu arvesse võttes, võiks peaaegu sarnast võõra tahtejulise võimu maksmapanemist tõeks võtta. Kuid ka sel korral jääk- sid nii Miljukovi kui Kerenski valitsused ikkagi veel selles süüdi, et nad lubasid ennast nii ninapidi vedada...

2) „nagu h-ra Kurrik praegu meie üliõpilasi noor- kesteks ja rumalateks peab poliitika asjust osavõt- miseks...“ See lause on puht-dilektiline võte, n. n. „*captatio benevolentiae!*“ Sest natuke pikemalt väljen- datult kõlaks ta nii: Vaadake, see Kurrik peab teid noorkesteks ja rumalateks; aga mina pean teid tarka- deks küllalt, et kas või ministriteks hakata!

Kui mina kedagi mõne ülesande täitmiseks mitte kohaseks ei arva, ega see siis veel ei tähenda, et ma teda igatpidi kõlbmatuks ja rumalaks pean. Näit. kui minule keegi näkku ütleks, et ta ei usu, et mina ku- nagi Maratoni jooksus võidan, ei tahaks ma temale vastu vaielda. Ehk paneb h-ra Jans pahaks, kui tema kohta kahtlust avaldatakse, kas ta ka ülikondi hästi õmmelda oskab? Kas üliõpilastel siis tõesti teistest tõsisest ülesannetest niivõrd puudus on, et neid juba nii varakult tegeliku poliitika keerisse kiskuda? Paari aastase ülikoolis viibimise järele avaneb neile ju nii kui nii ka minu poolt vastuvaidlemata õigus sellest naudingust osa võtta. Et tegelik politika just mitte palju rõõmu ei paku, vaid vastupidi rohkem meele- tuska, sellest on h-ra Jans vist ise veendunud. Mis

jaoks siis noorust selle jaoks avatleda, et oma hinge juba varakult säärastele üleelamistele avada! Vist Maurenbrecher olevat ütelnud: „*Die Politik verdirbt den Charakter.*“

3) „Nagu ka meie üliõpilastele soovitatakse noored Bismarkid olla, see on juua ja muidu lõbutseada.“

Omas artiklis tuletasin Bismarcki nooruspõlve ainult näitena selle jaoks meele, et pärastpoole tunnustatud poliitikeri ajenemine mitte tingimata sellest ei sõltu, kas ta nooruses poliitilist treeningut on maitsnud või mitte. Erapooletu lugeja minu ridade vahelt joo- mise soovitus väljalugeda küll ei tohiks. Millist meele- lahutust mina isikliselt soovitan, võib leida juba algu- ses mainitud artiklite seeriast „Minevik ja tulevik“ ja artiklist kuukirjas „Tulev Eesti“ 1923 a. nr. 7 „Karskus ja elu.“ Igaks juhtumiseks tsiteerin ma endise väite toetuseks poliitikeri ettevalmistuse suhtes veel teise silmapaistva tegelase, S. J. Witte. Tema nooruspõlv oli arvatavasti küll enam-vähem karske. Aga tal puudus ka sarnane poliitiline ettevalmistus, mida hra Jans meilt nõuab. Ülikoolis õppis ta matemaatika teaduskonnas ja pidi vanemate soovil selle teaduse professoriks saa- ma, aga valis siiski riigi ametniku kutse, sai viimati ministriks ja peaministriks. Sel alal olid temal kahtle- mata suured teened: tema viis kulla-valuuta läbi; Kui elukutselistest juristidest ning diplomaatidest asja ei saanud, sobitas tema jaapanlastega kaotatud sõja suhtes hiilgava rahulepingu; arvatakse ka, et tema Vene

Üliõpilaste karskus-selts.

Herman Evert.

Oktoobri algul oli üliõpilaste karskuseühenduse töökava arutamine. Töökavva on võetud: organisatsiooniline korraldustöö, karskustöö oma liigete keskel, üliõpilaskonnas ja rahva seas, seltskondlise läbikäimise ja meelelahutuse pakkumine liigetele.

Seda töökava vaadeldes kerkivad esile mõned arvustavad ja analüüsilised mõtted.

1. Üliõpilaste karskustegevus piirdugu üliõpilaskonnaga. Muule rahvale on karskust vaja ka küll, kuid sääl on teine tegija — muud karskusseltsid ja karskusliit. Rahva sekka minnes laieneks üliõpilaste tegevus üle maa, samuti kui karskusliidu tegevuski. Üliõpilaste tegevus oleks paralleelne karskusliidu tööle, paratamatult kordaks üks teist, mis oleks tegelaste energia raiskamine ja ka rahva tähelepanu raiskamine, mille tähendust senini vähe hinnata osatud. Ka oleks üliõpilaste ülemaaline tegevus liikmete väikese arvu ja ainelise kitsikuse tõttu nii nõrk ja lahja, et ta tegevuse algusest tagajärgedeni ei jõuaks. Kui mõned üliõpilased tahavad karskustööd teha rahva seas,

siis on neil selleks kõige paremad võimalused selleks määratud organisatsiooni, karskusliidu kaudu.

Üliõpilaskonnas võib olla üliõpilaste karskusseltsil kahesugused ülesanded: a) aktiivne karskustöö, s. o. joodikute üliõpilaste karskemaks tegemine, ja b) niisuguse üliõpilaskarskuseorganisatsiooni loomine, mille liigetelt esimesena tingimisena täiskarskust nõutakse. Need ülesanded võivad olla ühendatud ühes seltsis, nagu nad on mõlemad praeguse üliõpilaste karskusseltsi tegevuskavas. Kui üht ehk teist ülesannet pääülesandena võttes muutub vastavalt seltsi iseloomja seda õige tugevalt.

2. Aktiivse karskustöö tegemisel pole tähtis suur liikmete arv, vaid üksikute tööjõud. Selts on niisuguste üliõpilaste koondus, kes kokku tulnud mitte rääkima ja karskuse kasu enesele seletama, vaid kel sihid selged ja kes nende teostamisele asuvad. Siin on suur inert liigete arv ballastiks ja paljurääkimine jõuraiskamiseks. Iga liige peab ise midagi tegema, täitma temale määratud osa tegevuskavast.

riigi konstitutsiooni ilmutumisele kaasa on mõjunud ja isegi juba varemalt olla konstitutsiooni soovitanud...

Kuid tema kohta võidakse ikkagi arvata, et tema lõi monopoli süsteemi ja oli tsaari sulane, ja et ainult sotsialist võivat poliitiker sõna tõsiselt mõttes olla. Toome siis veel ühe selles mõttes vastuvaidlemata poliitikeri platsi, nimelt vana Karl Marxi enese! Kas tolles kauges minevikus, kunas tema noor oli üldse võis juttu olla noorsoo süstemaatilise poliitilise kasvatuses, mitte üksnes praktilises, vaid isegi teoreetilises? Aga sellest arvatavast puudusest hoolimata lõi tema poliitilise süsteemi, mis nähtavasti tänapäevgi ei ole veel kaotanud oma elujõu!...

4) „Bismarkidest juhitud riik langes aga ilmasõjas samuti kokku kui Venemaagi.“ Peaks vist küll selge küllalt olema, et mina nii enne kui täna nimetatuid riigivõi seltskonnategelasi mitte kui ilmeksimatuid eeskujusi ei tsiteerinud, igatahes nii ühte kui teist ehk kolmandat suurteks „poliitikeriteks“ arvasin, nende poliitika suunast hoolimata. Sest ma olen valmis kahele parlamendis teine teisele vastuvaidlevale tegelasele poliitikeri aunime jagama, olgugi et nad mõlemad vastupidistesse leeridesse kuuluvad. Ehk on herra Jans teisel arvamusel? Mis Bismarkisse puutub, olid muidugi ka temal omad vead, eriti sisepoliitika alal. Mina näit. olen veendunud, et tema see mees oli, kes omal ajal Preisi junkruna Frankfurdi parlamendi lõhki ajas, sest et see Suur Saksa riiki v a b a m e e l s e konstitutsiooniga kavatses. Pärast lõi ta küll „vere ja rauaga“ Väike-Saksa riigi ilma Austriata, mille sisemist ja välimist poliitikat tagasihoidliku keisri kõrval õieti tema juhtis, olgugi parlamentaarse vormi järele. Välispoliitikas oli

ta vastuvaidlemata targem ja õnnelikum. Tema kaudu nägemise tõenduseks toome siin ühe vähe tuntud episoodi Saksa-Prantsuse sõja lõpust. Kui 1871. a. veebruaris Pariis nälja tõttu oli kapituleerunud, vahel rahu tehtud ja rahulepingu tingimused kindlaks määrati, siis oli Bismarck selle vastu, et Saksa sõjaväed pidulikult Pariisi linna marssisid, sest sarnane ülesastumine pidi Prantsuse rahva tundeid muidugi ilmaaegu haavama, kuna sellest ühtegi tegelikkust kasu ei olnud. Kui sõjavõimud viisid selle sammu oma auahnuse rahuldamiseks läbi. Aga Bismarck ei võtnud selles. 1 märtsil toimepantud demonstratsioonist osa...

Küsimuses, kas Saksa riigi viimatist kokkuvarisemist Bismarcki süüks tuleb lugeda, tohib hra Jansiga vastupidisel arvamusel olla. Sest Bismarcki poliitika suunaks oli muu seas: kestev sõprusline vahekord Venemaaga ja absoluutne tagasihoidmine igast laiatamisest ilmapärel ning asumaaes; sest samane pidi Inglismaad ärritama. Kui tema järeltulijad riigi valitsemises mitte uut, endisele risti vastukäivat suuna ei oleks võtnud, siis ei oleks ei Vene ega Inglise valitsus Saksa vaenuliseks muutunud; ja Prantsusmaa ükski ei oleks sõja võitnud. —

5) „Kui teadusemehed, kirjanikud ja kunstnikud on Vene haritlased suurepärast korda saatnud, selle vastu on ometi võimatu vaielda, nii kadakasaksliselt kõrgilt kui ka meie venelaste peale alla ei vaataks.“ — Palun minu endisest artiklist ühtainustki lauset nimetada, millest vene teaduse, kirjanduse või kunsti halvaksarvamist võiks välja lugeda! Minu arvamisest, et vene haritlased, eriti noorem pahempoolsem „intelligents“ halvad reaalspoliitikerid olid, sarnast otsust järeleda! —

Aktiivse karskustöö piigiots tuleks siis pöörda sinna, kus häda kõige suurem, sest siis kannab töö kõige suuremat vilja. Soo kuivatamisel tulevad kuivaks lasta esimesena mädajärved ja mülkad, siis kuivab nende ümbrus iseenesest. Organiseeritud joomise purustamine peaks olema üliõpilaste aktiivse karskustegevuse pääsihiks. On joomine võidetud organisatsioonides, siis on tõmmatud temalt särav pidurüü, ja selle alt nähtavaks saanud haisvad degenerandi rädalad sunnivad ka neid üliõpilasi selle pahe eest hoidma, kellel joomine naudinguks on saanud, rääkimata teistest, keda praegu joomisesse vastu omi maitseid, ainult joomise aupaistuse tõttu kistakse.

Aktiivse karskustöö abinõudeks oleks karskusseltsi liikmete liikmeksolemine „mürgades“ üliõpilasorganisatsioones ja neis karskuskihutustöö tege mine juurevõidetud mõtteosaliste toetusel.

Teiseks oleks karskustöö üldse ja organiseerimatute keskel. Abinõud selleks loengud, referaadid, vaielused. Need võivad olla huvitavad iseäranis siis, kui ei käsitata karskust ainult abstraktselt ja teaduslikelt (mida ka tarvis), vaid just ühendatakse teda Tartu üliõpilaskonnaga ja käsitataks nähtusi, mis meid endid puudutavad. See aga on huvitav nii poolt kui vastu olijaile. Niisugusele elule lähemale astuval viisil karskust arendades ei saa

oletada, et ta mõneks ajaks üliõpilaskonna põnevamaks päevaküsimuseks ei võiks saada.

Niisuguse aktiivse karskustöö tegijaiks peaks olema enam-vähem pidev grupp üliõpilasi, kes enese organiseerimistöö teevad omavahel ja astuvad terve üliõpilaskonna ette alles siis, kui neil on ettekandmiseks valmis saanud midagi uut. Siis tulevad kuulama kõik, liikmed ja mitte liikmed, omad ja võõrad, karsklased ja mittekarasklased. Ja kuulevad midagi läbi töötatud väärtuslikku, mitte aga halvasti improviseeritud vaidlusi.

Niisugusel üliõpilaste karskusseltsil, kes tagajärjerikkast tööd suudab teha, ei puuduks arvata-vasti tugev aine toetus karskusliidu poolt kõigi abinõude muretsemise näol, mis tööks vaja. Sest kus veel kasulik on karskuse liidul karskuse seemet külvata, kui tulevase rahva „pääaju“, tulevase haritlaskonna keskel? Muidugi selleks peab olema üliõpilastel-tegelastel peale tugeva tahtmise ka hulk ettevalmistust ja oskust. Töö erapooletuks hindamiseks oleks ankeet: missugune on praegu „mürgade“ organisatsioonide ja üliõpilaste protsent ja missugune on see pääle seltsi aastast (2—3 a.) tegevust.

3. On avaldatud mõtteid, et üliõpilaste karskusseltsi liikmeteks tohivad olla ainult täiskarsklased. Nii et selts muutuks „karsklaste seltsiks“,

see oleks sama sofistiline loogika nagu tol korral, kui keegi mõne haritlase kohta arvamist avaldab, tema olevat halb käsitööline, ja sellest ütelsest otsust järeldada katsutakse, et sama haritlane ka tema erilisel intelligent tööalal midagi ei kõlbavat.

5) Eriti Vene kirjanduse vastu on minul juba keskkoolist saadik sügav lugupidamine. 19 aastaja teise poole vene proosakirjanikke ma pean isegi tähtsamateks ning oma teostes suurepäralisteks, kui kogu Kesk- ja Lääne-Euroopa vastava ajajärgu meistreid. Et hra Jans mitte arvata ei võiks, nagu oleks ma selle oma otsuse nüüd tagantjärele kontsipeerinud, et ennast tema süüdistuse vastu kaitsta; siis tsiteerin vastava lause omast kirjanduslik-autobiograafilisest esseeist „Kirjanduse na utimisest“, mis ma aasta alguses kirjutasin, ja mida „Loomingu“, „Eesti kirjanduse kuukirja“ ja „Päevalehe“ toimetustes h-rad Fr. Tuulas, J. V. Veski ja H. Rebane omal ajal on lugenud. — „Vene kirjandus pakkus minule sarnase suuremata ilu avalduse, et minu praegugi igapäevaseks lugemiseks ülesseatud väheste ilukirjandusliste raamatute hulgas leiduvad Gogoli tööd ja Karamsini „Письма русского путешественника.“ Ning ka Pushkini „Евгений Онегинъ“ ei lähe kunagi meelest“. . . Aga kes teab: oleksin ma sarnase, vene kirjandust ülistava arvamise juba omas esimeses artiklis avaldanud, siis oleks h-ra Jans mind vahest „pajuvenelaseks“ nimetanud, nagu ma nüüd „kadakasaksa“ kraesse sain! Poliitikerile olevat ju kõik võtted ning abinõud lubatud, jesuiitide tuntud põhimõtte järele.

6) „Ja ei ole ka Vene intelligents sellest maailmast sugugi kadunud.“ — Muidugi ei võinud ma sõna kitsamas mõttes arvata, et vene intelligendid viimse meheni oleksid otsa saanud Neist elutsevad küll ka praegu veel üks osa Venemaal, teine — pagulastena võersil. Aga need, kes ellu ja Venemaale on jäänud ja kommunistlik usutunnistust ei taha omaks võtta, ei tohi oma ilmavaadet või südametunnistust ei sõnasa ega teos avaldada, isegi mitte sotsiaalrevolutsionärid ja sotsiaaldemokraadid! Selle poolest oli ometi isegi tsariaegse Vene valitsuse viimasel aastakümnel vabadus suurem. Ja selles mõttes olin ma õigustatud arvama, et endine politiseeriv vene intelligents praegusel ajal nii hästi kui moraalselt surnud on.

7) „Ateen oli demokraatia võimu hülgajal hellenismi poliitiline ja kultuuriline keskkoh. Juba Periklese ümber kogunud nimed: Pheidias, Sophokles, Anaksagoras, Herodot ja teised räägivad meile midagi.“ — Jällegi, nagu juba eelpool venelaete suhtes, paneb h-ra Jans minule greekakultuuri maha-laitmist suhu, sest et ma Ateeni kodanikkude politiseerimist olin arvustanud! Oleviku nooremate üliõpilastega võrreldes olin ma õnnelikum, sest et ma omal ajal greeka klassilist kirjandust originaalis tundma ning austama olin õppinud, muu seas ka Sophoklest ja Herodoti. Selle üle leiduvad juba eelpool mainitud esseeis järgmised sõnad.

„Greeka keele tundides oskas vaimustatud õpetaja huvitust äratada eriti Homerosse lugulaulude vastu. Referéerin lühidalt, mis ta omal lahkumispäeval meile

mis oleks põhjalikult erinev eelpool mainitud „karskuse levitamise seltsist“. Viimase ülesanne oli just mittekarsklasi karsklaste hulka koondada, et neid sääl karsklasteks teha, siin aga püüaksid karsklased nesele vagusat ja segamatut hääolemist luua.

See oleks üliõpilasorganisatsioon, nagu on seda iga teinegi üliõpilasorganisatsioon, selle vahega ainult, et liikmeksolu päätingimiseks on karskuse nõude täitmine. Ka teistel organisatsioonidel on omad erinevad nõuded, traditsioonid ja sihid, ja mõned neist mitte vähem väärtuslikud kui karskuse idee. On ka niisuguseid teisi organisatsioone, kus karskus tegelikult maksmas, ilma et see pagrahvina põhikirja oleks võetud. Need võiks ka end õigusega nimetada „karsklaste seltsideks“. Kuid neil on pääle karskuse veel midagi omapärrast, milleks nad tegutsevad. Puht „karsklaste selts“ oleks sunnitud seda ka midagi positiivset leidma, mis tema olemas olu õigustaks, sest karske olemine on ainult eeltingimine tööks, mitte aga tegevus ise, ja võib, kui muud midagi ei ole, seltsi liikmetele lõpuks väga igavaks minna.

Positiivne töö mis kõige lähemal karskuse põhimõttele, oleks niisuguses seltsis liikmete enese kannatus karsketena mitte üksi alkoholi suhtes,

VI klassile sel puhul pajatas: Homerose eeposed on lood ühe rahva noorest põlvest, tema koidikust, kunas kultuur oma muredega ning kohustustega alles tema üle kerkimas oli. Meie aga elame olevikus, mil juba ajalugu oma aastatuhandatega meie peal lasub. Mina soovin teile, et kui Teie küpsemas eas jälle peaksite Iliase ehk Odysseia käsile võtma, et teil siis korda läheks neid aastatuhandeid äraunetada ja end jälle noortena tunda.“

On ka ilmaegu kartus, et ma hakkamahasalgama, et pea kogu meile tuttava ajaloo vältusel vanas Greckas enam-vähem demokraatline ühiselu- ja riigikord maksev oli. Seejuures oli see ikkagi puht-demokraatline, kuid mitte sotsiaaldemokraatline kord. Ateeni hülgeajal pidasid jõnkamad kodanikud isegi orjasid, kes nende põldusid harisid ja majatalutsi toimetasid! Ja mõõdamannes olgu küsitud, kas h-ra Jans partei seisukohalt vaadates vahest mitte liig kaugele ei lähe, kui tema sarnast „vereimejate“ ning „ekspluaatorite“ läbi esitatud kultuuri ning ühiskonda ülistab, nisama nagu mineva aastasaja vene pärisorjade omanikkude — mõisnikkude poeesiat!

Ateeni — kautselt ka kogu Gröeka — hülgeaeg ühiskondlises ning kodanikkude tubliduse mõttes oli minu arusaamise järele juba poole aastasaja võrra vanem, Persia sõdade aegu (näit. Maratoni lahing)! Kultuuri ja kunsti õitseng järgneb enamasti alles pärastpoole, kui ühiskond oma edu kõrgimast tipust juba allapoole hakkab veerema. Iseloomulik on ka, et aega 470—430 e. Kr. harilikult mitte „demokraatia võimu hülgeajaks“, ei kutsuta, vaid „Periklese kuldseks ajajärguks.“

(Järgneb)

vaid ka muis kiusatusis. Tema ja tugeva keha ja vaimu, harmooniline isiku loomine võiks olla niisuguse seltsi sihiks. See siht on küllalt erinev teiste ühingute ülesandeist, kes piiliduvad üksikute isiku külgede arendamise ja esile tõstes kas kehakultuuri, galant kombeid, kirjanduslisi ehk kunstilisi huvisid. See on kõik ühekülgne, kuigi tarvilik ja selles satutakse harilikult liialdusse abinõust otstarvet tehes, ideaalset keha, kirjandust ehk kunsti ülemale kohale tõstes, kuna see koht ikka inimese enese, mitte aga tema üksikute osade ja tegevuste pärralt peaks olema. Sellel enese kasvatusel sihil tegutsedes võib selts liikmetelt nõuda mitte üksi keeldumist alkohoolist, vaid ka paljudest muist pahedest, ja mitte ainult nõuda keeldumist pahedest, vaid ka hää teostamist. Siin avanevad tugeval väljavaated, millel oma kõrguse ja kaasakiskuvuse poolest pole võistlejaid.

Niisugune selts ei oleks ei pääletungiv ega sissetikkuv, nagu esimene. Ta teeks tööd esimeses järjekorras enese sees ja oma liigete juures, mitte väljaspool. Tema tegevus aga poleks varjatud, vaid nähtav kõigile soovijaile. Ta esineks ja näitaks ennast aegajalt avalikult. Kui ta on tagajärgi saavutand, siis mõjub juba see enese näitamine seltsi tegevuse ja aadete huvitamiseks kaasa, kuna teised, nähes seltsi hääl saavutusi, ise seltsi juure tulevad, ehk omas ümbruses seltsi aateid teostama hakkavad. Ja võib olla — tagajärjed poleks vähemad, kui aktiivse ja agressiivse karskustöö tegemisel. Sõpru oleks ehk sama palju, vaenlasi aga kindlasti vähem. Ja joojatelt oleks riisutud see suurepärane enese kangelasena tundmine, mis neile karskuse apostlite tormijooksu võidurikka tagasilöömise järel suuremaks naudinguks.

4. Missuguse laadi seltsi tegevus võtab, see oleneb pääasjalikult juhtijaist. Iga ühing seisab koos kahest osast liikmetest: väikearvuline aktiivsete tegelaste grupp ja passiivsete liigete mass. Esimene, löõgi grupp, on tegija, teine osa ainult tugi, tihti ka ainult tagasein. Need passiivsed liikmed nõuavad, et aktiivsed midagi teeks, mis leiaks nende hääkskiitmist. Kui aktiivsed seda suudavad, siis selts kasvab, vastasel korral kahaneb. Igasugused juhid suudavad järelkäijaid võita, ühed aga rohkem, teised vähem. Ei ole kedagi tarvis sundida seltsi nii ehk teisiti juhtima, ehk selle või teise seltsi passiivseks liikmeks olema. Iga üks teeb kõige paremat, mis ta teatud momendil teha suudab. Omad väärtused on üliõpilaste karskuse seltsil ka praegusel kujul, kuid kahtlemata oleks töõ tagajärjekam, kui selts oma tegevuse sihid kindlamalt ja tegevuse iseloomu täpsemalt ära määraks.

Kuid ka laialdastel töökavadel ja pikkadel pääkoosolekutel on oma väärtus. Nende arutamisel harjutatakse mõttevahetust, õpitakse. Öppimine tegevuse läbi, harjutus tulevaseks töõks ongi üliõpilaste õige ülesanne.

AKADEMILINE KROONIKA

Üliõpilaskonna Edustuse koosolek 23. sept.

Koosoleku avab ja juhatab esimees Hugo Kukke. Hiljem Leo Kangur.

Avamiskõnes juhib esimees tähelepanu praegusele momendile tegevuses, kus aastate pikkuse töö järele üliõpilask. loodetavasti seadusliku aluse saab, sest et vastavad paragraafid vastuvõetud Riigikogu hariduskomisjoni. Võime seega töötada lahtiste kätega ja teostada seni ainult algatud kavu, mille läbiviimine nüüd ainult meist endist oleneb. Ei sünni see — ei ole tegevusetus keegi liige üksikult süüdi, vaid süüd lasub kõigil kolmekümnel Sooviv kõike hääd tööle!

Ed. koosseisus on uuel semestril muudatusi tulnud. Lahkunud on: vil! V. Nano, ksv! ksv! R. Kleis, E. Itus ja R. Anveldt, kellede asemle astunud — J. Loosalu-Veide R. Anvelt, J. Okas ja V. Steinfeldt. Puudumiste pärast tunnistatakse lahkunuiks ksv! ksv! — O Sepre, O. Karro ja H. Tamm.

Suvised tegevuse aruande esitab esimees. Tähtsama punktina, mis suvel teostamist leidis, on I. Soome-Eesti-Ungari Üliõpilaspäev, mis ärapeeti kevadel Tallinnas. Osavõtt oli kõigi kolme rahvuse poolt elav. Korraldustööd lasusid Tartu Hõimklubil, kuna Edustuse poolt kaks esitajat tööst osavõtsid. Päeval võeti ühtlasi vastu rida resolutsioone mida Ed. kinnitada tuleb. 4.—6. sept, peeti Budapestis välis-toimkondade konverents, kuhu meil materjaalseil põhjusel otsekohe kohapäält omi esitajaid saata võimalik polnud. Esituse võttis lahkesti oma kanda Budapesti ülikoolis õppiv Rich. Jõffer t. Omas aruandes tähendab ta, et nimet. konverentsil siduvaid otsuseid tehtud ei ole, samuti puuduvad ainelised väljaminekud.

12.—24. sept. kestab Varssavis C. I. E. konverents, meie esitajana võtavad osa ksv! ksv! R. Övel, Aaslava ja Gutman (Tallinna tehnikum). Samas kohas peetavatest rahvusvahelistest üliõpilaste spordi võistlustest võtavad ka meie sportlased hääde tagajärgedega osa.

Sisemistest asjust on päevakorral olnud üliõpilasmaja ja üliõpilasköögi küsimus. Esimeses on nii kaugele jõutud, et lõpuliselt väljatöötatud vastavate eeltööde tegija Seltsi põhikiri tuleb lähemal ajal kinnitusele. Esialgsest korteri kriisist on see tõttu võimalik ülesaada, et Ülikooli valitsus kavatses osta Ülikooli kõrval olevat sen. Bergmann'i maja, mis meile siis vastava remondi järele tarvitada antakse.

Üliõpilasköök on paremini, era söögimajade eeskujul, sissesetatud ja vastab nüüd rohkem nõuetele.

C. I. E. astumisega on päevakorrale kerkinud tulevikus üliõpilaskonna moodustamine, kuhu kuuluks ka tehnikumi õpilaskond. Selles asjus on tarvis vastavaid kavu missugustel alustel kontakt läbiviidav ning vastuvõetav oleks.

Aruande kohta läbirääkimistel selgub, et Varssavi konverentsi materjaalseteks kuludeks läinud 76 tuh. ümber, millest suurem summa saadud toetusena Riigivanemalt. Üli-

kooli poolt ostmisel olev maja peetakse üliõpilaskonna huvidele kohase olevat

Seega võetakse aruanne vastu ja minnakse üle valimistele. Enne seda tehakse 10 min. vaheaeg kandidaatide asjus läbirääkimisteks.

Koosoleku jätkumisel valitakse lahkunud esimehe vil. Nano asemele uueks esimeheks — Leo Kangur. Kirjatoimetajaks — Valter Steinfeldt. Välis-toimkonda — E. Käer ja G. Saar. Üliõpilaskonna toimkonda — E. Kõstner. Üldtoimkonda — Leo Kangur.

Järgmises päevakorra punktis arutatakse C. I. E. konverentsist osavõtu küsimust. Ollakse rahul juhatuse sammudega esituse määramisel kui ka rahaliste kulude tegemisel. Samuti kinnitakse ka sportlaste saamine. Sportlastest on saadetud Tartust: Ever, Neuman, Lukk ja Tiisfeldt.

Vahekorra loomises tehnikumiga peetakse põhimõtteliselt lähem ühendus tarviliseks. Seni on olnud seda raske teostada, sest tehnikum ei kuulunud mitte kõrgemate koolide hulka. Nüüd on ta aga seda haridusmin. seletuse järele. Põhimõttelise nõusoleku järele antakse lähemate kavade väljatöötamine komisjoni hoolde, kuhu kuuluvad ksv! ksv! R. Övel, H. Kukke ja F. Savi.

Stipendiumite määramistest osavõtu asjus peetakse Üliõpilaskonna kaastöö tarvilikuks. Lähema korra äramääramine jäetakse juhatuse kätte.

Jooksvate asjade all lubatakse juhatusele paluda Ülikooli Valitsuselt uute köögiriistade muretsemiseks Mk. 16.500.— Koosolek lõpeb kell ½1 öösel.

L. K.

Üliõpilaskorral jätkab käesoleval semestril oma tegevust endise eduga. Koorijuhiks on endiselt hr. dir. J. Aavik. Et koori üldist tasapinda kindlaks määrata selleks võeti ette koorijuhil poolt üksikasjalisem hääle proov koori liigete keskel. Silmaspidades, et Üliõp. muusikasektsiooni — kuhu ka segakoor kuulub, üks tähtsamaid ülesandeid on koorilaulu ning üldse laulu arendamine üliõpilaskonnas, võetakse ka käesoleval semestril segakoori uusi liikmeid piiramatu arvul juure, küll aga tekib sellega käsikäes paratamatult koori jaotusküsimus päevakorrale.

Käesoleva semestri algul kavatses koor Soome kontsertreisule sõita, mis aga osalt ainelistel, osalt muil põhjustel teostamata jääb. Selle asemel kavatses koor semestri lõpupoolel kontsertreisi kodumaal ette võtta, nimelt Tallinna, Rakvere ja Narva; eeskava ettevalmistused selleks on juba käimas.

Koor on otsustanud oma 4-t aastapäeva pühitseda 12. oktoobril. Mineva aasta eeskujul korraldatakse ka tänava häälesäädmise kursused laulukoori liigetele väikese tasu eest. Õpetajaks palutakse Tartu kõrgema muusikakooli õpetaja hr. Brovkin kes ka eelmisel aastal segakoori juures samal ülesandel tegev oli.

Segakoor peab oma harjutusi endiselt kolmap. kella 9—11 õhtul ning pühap. k. 12—21. Ka koori ainelise seisukorra paranemist on loota kui ülikooli juure muusika direktori koht asutatakse, mis lähemate päevade jooksul selgub.

V. Mg.

Vastutav toimetaja: Gustav Saar.

Väljaandja: Tartu Üliõpilaskonna Edustus.

Üliõpilasleht

Eesti Üliõpilaskonna Häälekandja

ilmub järjekindlalt kaks korda kuus ja maksab Mrk. 140 semestris, üksik number 25 mrk. Tellimisi võtavad vastu kõik posti-asutused ja üksik numbreid müüvad Tartus ja Tallinnas suuremad raamatukauplused.

Toimetuse kõnetunnid Ühiselumajas tuba nr. 12 kolmap. ja laup. 2—3-ni

„Odamees“ soovitab oma kirjastusel ilmud raamatutest:

Mõtteid valmivast intelligentsist. E. Y. S. „Veljesto“ toimetusel, Hind 250.— Yliõpilastele otse kirjastusest 200.—.

Soome — maa rahvas ja kultuur. Hõimuklubide ylesandel toimetand mag. A. Anni. Hind 450.—.

Prof. A. M. Tallgren ja ta õpilased: **Saaremaa ja Muhu muinasjäänused.** Hind 300.—. Yliõpilastele otse kirjastusest 240.—.

M. Aul: **Vana Idamaa.** Vana ajaloo krestomaatia.

E. Meumann: **Esteetika süsteem.** Hind 160.—.

O. Loorits: **Eesti keele grammatika.** Hind 250.—.

W. A. Lay: **Eksperimentaalne pedagogika.** Hind 180.—.

ODAMEES, Tartu, Promenaad 7a, Telef. 67.

Tähtis raamatukogudele ja kirjanduse armastajatele!

Tartu Üliõpilaskonna Edustuse kirjanduskogus on järeljäägid üliõpilaste kirjandusest, mis müügile tulevad.

Saada on:

„Üliõpilaste leht“ 1914, 1915 ja 1916 aastakäigus, 8 nr. nr. iga aastakäik, à M. 10 — üksik number. Terve komplekti hind M. 240.—, üksik aastakäik M. 80.—.

„Üliõpilasleht“, 1920 aasta väljaande nr. nr. 1, 2 ja 3 à M. 20.—, kogu hind M. 60.—.

„Üliõpilasleht“ 1922 1, 2, 3—4 ja 5 à 20 — 100 marka.

„Üliõpilasleht“ 1923 a. üksik numbrid M. 25.—, kogu hind M. 250.—. „Üliõpilasleht“ 1924 a. nr. 2, 3—4, 5 ja 7, üksik nr. M. 25.—. Eriti soovitame nr. 3—4 (akadeemilise kirjandusühingu number) mille sisu püsiva väärtusega.

Eesti üliõpilaste poliitilise agitatsiooni büroo väljaanded (1917 a.):

- 1) Cand. hist. E. Asson. Venemaa vana kord ja tema kukutamine. M. 25.—.
- 2) H. Kruus. Eesti poliitiliste erakondade programmid. M. 20.—.
- 3) H. Kruus. Vene ja Eesti poliitiliste erakondade programmid. M. 30.—.
- 4) Ed. Vilde. Demokraatlik kasvatus. M. 15.—.
- 5) H. Kruus. Rahvusautonoomia. 20.—.

Kõiki eelpoolnimetatud raamatuid saab posti kaudu tellides (Tartu, Üliõpilaslehe toimetus) järelmaksuga.

===== Terve kogu hind Mk. 750.—. =====